

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง สรรสร้างนिरาศภูเขาทอง (๒)

ครูผู้สอน

ครูวิชุดา

กลิ่นจงกล

ครูธีรสุต

ฉำทรัพย์

สรรสร้างปิระศภูเขาทอง (๒)

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. สรุปรเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
๒. วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านพร้อมยกเหตุผลประกอบ
๓. อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน

พินิจสาร

รับกฐินภิญโญโมทนา
ออกจากวัดทัศนาคูหาวาส
สามฤดูอยู่ดีไม่มีภัย

เดือนสิบเอ็ดเสร็จจรุระพระวสา
ชูลีลาลงเรือเหลื่ออาลัย
เมื่อตรุษสารทพระพรราชาได้อาศัย
มาจำไกลอารามเมื่อยามเย็น

(นิราศภูเขาทอง)

ชวนคิด พิณิจสาร

จากบทประพันธ์ข้างต้น นักเรียนคิดว่า มีคุณค่าด้านใด
ปรากฏในบทประพันธ์บทนี้บ้าง

พินิจสาร

รับกฐินภิญโญโมทนา
ออกจากวัดทัศนาคูหาวาส
สามฤดูอยู่ดีไม่มีภัย

เดือนสิบเอ็ดเสร็จจรุระพระวสา
ชูลีลาลงเรือเหลื่ออาลัย
เมื่อตรุษสารทพระพรราชาได้อาศัย
มาจำไกลอารามเมื่อยามเย็น

(นิราศภูเขาทอง)

กิจกรรม

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔ - ๕ คน แต่ละกลุ่มร่วมกัน
อ่านบทประพันธ์เรื่อง “นิราศภูเขาทอง”

บทประพันธ์

เรื่อง นิราศภูเขาทอง

นิราศภูเขาทอง

รับกลิ่นกัญญาโมทนา
ออกจากวัดทัศนาคูวาราส
สามฤดูอยู่ดีไม่มีภัย
โอ้อาวาสราชบูรณะพระวิหาร
เหลือรำลึกนึกน่าน้ำตากระเด็น
จะยกหยิบธิดาเป็นที่ตั้ง
จึงจำลาอาวาสนิราศร้าง
ถึงหน้าวังดังหนึ่งใจจะขาด
โอ้อ่านเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร
พระนิพนธ์พานประหนึ่งศีระษะขาด
ทั้งโรคซ้ำกรรมชดวิบัติเป็น
จึงสร้างพรตอดส่ำที่ส่งสวนบุญถวาย
เป็นสิ่งของฉลองคุณมุลิกา
ถึงหน้าแพแลเห็นเรือที่นั่ง
เคยหมอบรับกับพระจมีนไวย
เคยทรงแต่งแปลงบทพจนารถ
จนกลิ่นสิ้นแม่น้ำในลำคลอง
เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นสุคนธ์ดล
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา
ดูในวังยังเห็นหอพระอิฐ
ทั้งปิ่นเกล้าเจ้าพิภพจบสกล
ถึงอารามนามวัดประโคนปัก
เป็นสำคัญบันแดนในแผ่นดิน
ขอเดชะพระพุทธรูปช่วย
อายุยืนหมื่นเท่าเสาศิลา
ไปพันวัดทัศนาริมท่าน้ำ
มีแพรผ้าสารพัดสีม่วงทอง
ถึงโรงเหล้าเตากลั่นควันโขมง
โอ้อาปกรรมน้ำนรกเจียวอกเรา
ทำบุญบวชกรวดน้ำขอสำเร็จ
ถึงสุราพารอดไม่พอถวาย

เดือนสิบเอ็ดเสด็จจรพระวสา
ชูลีลาลงเรือเหลืออาลัย
เมื่อตรุษสารทพระพรรษาได้อาศัย
มาจำไกลอารามเมื่อยามเย็น
แต่นั่นนานนับทิวาจะมาเห็น
เพราะชุกเข็ญคนพาลมารานทาง
ก็ใช้ถึงแทนสดเห็นชัดขวาง
มาอ้างอ้างวิญญานในสาครฯ
คิดถึงบาทบพิตรอดิศร
แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเข้าเย็น
ด้วยไรรู้ญาติยากแค้นถึงแสนเข็ญ
ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึงพา
ประพุดฝ้ายสมณะทั้งวสา
ขอเป็นข้าเคียงบาททุกชาติไป
คิดถึงครั้งก่อนมาน้ำตาไหล
แล้วลงในเรือที่นั่งบัลลังก์ทอง
เคยรับราชโองการอ่านฉลอง
มิได้ข้องเคืองขัดหทัยา
ละอองอบรสรีนชื่นนสา
วสาเราที่สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์
ตั้งสติเต็มถวายฝ่ายกุศล
ให้ผ่องพันภัยสำราญผ่านบุรีนทร์
ไม่เห็นหลักลือเล่าว่าเสาศิน
มิรู้สิ้นสุดซื่อที่ลือซา
แม่นมอดม้วยกลับชาติวสา
อยู่คู่ฟ้าดินได้ตั้งใจปอง
แพประจำจอดรายเขาชายของ
ทั้งสิ่งของชาวเหลือเครื่องสำเภาฯ
มีคั้นโพงผูกสายไว้ปลายเสา
ให้มัวเมาเหมือนหนึ่งบ้านนำอายุ
สรรเพชญ์โพธิญาณประมาณหมาย
ไม่ไกล่กรายแกล้งเมินก็เกินไป

บทประพันธ์

เรื่อง นิราศภูเขาทอง

นิราศภูเขาทอง (ต่อ)

ไม่เมาเหล้าแล้วแต่เรายังเมารัก
ถึงเมาเหล้าเข้าสายก็หายไป
ถึงบางจากจากวัดพลัดพื้นน้อง
เพราะรักใคร่ใจจิตไม่ยี่ดเย็น
ถึงบางพลุกคิดถึงคูเมื่อยู่ครอง
ถึงบางพลัดเหมือนพีพลัดมาขัดเคือง
ถึงบางโพไ้อัพระศรีมหาโพธิ
ขอเดชะอานุกภาพพระทศพล
ถึงบ้านญวนล้วนแต่โรงแลสะพรั่ง
ตรงหน้าโรงโพงพางเขาวางราย
จะเหลียวกลับไปลับเขตประเทศสถาน
ถึงเขมาอารามอร่ามทอง

สุดจะหักห้ามจิตคิดไฉน
แต่เมาใจนี้ประจำทุกคำคืน
มามัวหมองมัวหน้าไม่ฝ่าฝืน
จึงต้องชื่นใจพรากรมาจากเมือง
เคยใส่ซองส่งให้ล้วนไบเหลือ
ทั้งพลัดเมืองพลัดสมรมาร้อนรน
รุ่มนิโรธรุกขมูลให้พูนผล
ให้ผ่องพันภัยพาลสำราญกาย
มีช่องชงกึ่งปลาไว้ค้าขาย
พวกหญิงชายพร้อมเพรียงมาเมียงมอง
ทรมานหม่นไหม้ฤทัยหมอง
พึงฉลองเลิกงานเมื่อวานขึ้น

คุณค่าของนิราศภูเขาทอง

คุณค่าด้านเนื้อหา

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

คุณค่าด้านสังคม

๑. คุณค่าด้านเนื้อหา

นิราศภูเขาทอง เป็นนิราศเรื่องที่สั้นที่สุดของสุนทรภู่

เริ่มเรื่องด้วย การปรารภถึงสาเหตุที่ต้องออกจากวัดราชบูรณราชวรวิหาร
และการเดินทางโดยเรือ

ครั้นรุ่งเช้าจึงไปนมัสการเจดีย์กุเซาทอง
ส่วน خاکลับสุนทรภู์กล่าวแต่เพียงว่า
เมื่อถึงกรุงเทพฯ ได้จอดเรือเทียบที่ท่าหน้า
หน้าวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร

คุณค่าด้านเนื้อหา

สอดแทรกข้อคิด คติการดำเนินชีวิต และช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่าน

ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์
แม้พุดชั่วตัวตายทำลายมิตร

มีคนรักกรสถ้อยอร่อยจิต
จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจา

คุณค่าด้านเนื้อหา

สอดแทรกข้อคิด คติการดำเนินชีวิต และช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่าน

ถึงบางเตื่อไ้มะเตื่อเหลือประหลาด
เหมือนคนพาลหวานนอกย้อมขมใน

บังเกิดชาติแมลงหวิมีในไส้
อุปไมยเหมือนมะเตื่อเหลือระอา

๒. คุณค่าด้านวรรณศิลป์

๒.๑ สัมผัสสระและพยัญชนะ

๒.๒ ใช้ถ้อยคำกระชับใจผู้อ่าน

๒.๓ การเล่นคำ

๒.๔ การใช้โวหารภาพพจน์

๒.๕ การใช้คำเพื่อสร้างจินตภาพ

๒.๑ มีสัมผัสสระและพยัญชนะ

"ดูน้ำวังกลิ้งเขียวเป็นเกลียวกลอก
บ้างพลุ่งพลุ่งวู่วางเหมือนกงเกวียน

กลับกระฉอกฉาดฉัดฉวัดเฉวียน
ดูเวียนเวียนคว้างคว้างเป็นหว่างวน"

สัมผัสสระ เช่น วัง-กลิ้ง, เขียว-เกลียว,
สัมผัสพยัญชนะ เช่น ฉอก-ฉาด-ฉัด-ฉวัด-เฉวียน

๒.๒ ใช้ถ้อยคำกระทบใจผู้อ่าน

ทำให้ผู้อ่านอารมณ์สะท้อนใจร่วมไปกับกวี เช่น

"ถึงหน้าวังตั้งหนึ่งใจจะขาด	คิดถึงบาทบพิตรอดีตร
โธ่ผ่านเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร	แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเช้าเย็น
พระนิพพานปานประหนึ่งศิระขาด	ด้วยไรรูญาตียากแค้นถึงแสนเข็ญ
ทั้งโรคซ้ำกรรมซัดวิบัติเป็น	ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึงพา"

กล่าวถึงชีวประวัติของสุนทรภู่ ที่เคยเฝ้าใกล้ชิดพระยุคลบาทรัชกาลที่ ๒
เมื่อสิ้นพระองค์ สุนทรภู่อยู่ในภาวะตกยาก ซึ่งผู้อ่านรู้สึกสะท้อนอารมณ์เป็นยิ่งนัก

๒.๓ การเล่นคำ

เป็นกลวิธีใช้คำพ้อง และการการซ้ำคำ ทำให้ได้ความหมายที่ลึกซึ้ง
กระทบใจ เช่น

“ถึงบางปลัดเหมือนพี่ปลัดมาขัดเคือง
ทั้งปลัดเมืองปลัดสมรมาร้อนรน”

๒.๔ การใช้โวหารภาพพจน์

ไม่กล่าวตรงไปตรงมา เป็นความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์
และความรู้สึกของกวี เช่น การเปรียบเทียบดอกบัวกับดาวที่พร่างพราย

"กระจับจอกดอกบัวบานผกา ดาษดาดูขาวดั่งดาวพราย"

หรือตอนที่สุนทรภู่รำพันถึงรัชกาลที่ ๒ ด้วยความโศกเศร้า
ว่าเคยเป็นที่โปรดปราน แต่เมื่อสิ้นรัชสมัย ก็ต้องตกระกำลำบาก เช่น

"เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นสุคนธ์ตรลบ ละอองอบรสรื่นชื่นนาสา
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์"

๒.๕ การใช้คำเพื่อสร้างจินตภาพ

เป็นการพรรณนาความด้วยถ้อยคำที่เรียบง่ายแต่เห็นความชัดเจน
ดังเช่น

จนแจ่มแจ้งแสงตะวันเห็นพันธุ์ผัก
เหล่าบัวเพื่อนแลสล้างริมทางจร

ดูนารักบรรจงส่งเกสร
ก้ามกุ่มซ่อนเสียดสาหร่ายใต้คงคา

๓. คุณค่าด้านสังคม

นิราศภูเขาทอง สะท้อนคุณค่าในการบันทึกเรื่องราวการเดินทางผ่านอารมณ์และความรู้สึก ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงขนบประเพณีที่รับรู้และกระทำร่วมกัน

คุณค่าด้านสังคม

๑. การสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

๒. ทำนानสถานที่

๓. ความเชื่อของคนไทย

คุณค่าด้านสังคม

๑. การสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

๑.๑ การค้าขาย

๑.๒ ชุมชนชาวต่างชาติ

๑.๓ ประเพณีประจำปี

๑. การสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

นิราศภูเขาทอง มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงสภาพบ้านเมือง
สังคมวัฒนธรรมวิถีชีวิตของผู้คนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นได้หลายประการ เช่น การค้าขายชนชาติที่เข้า
มาอาศัยอยู่ณเวลานั้น

๑.๑ การค้าขาย

ไปพื้นที่ทัศนาริมทำน้ำ
มีแพรผ้าสารพัดสีม่วงทอง

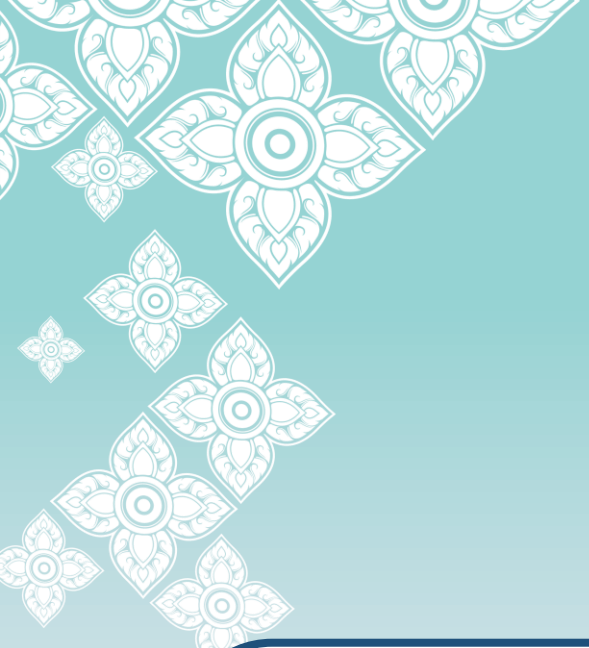
แพประจำจอตรายเขาขายของ
ทั้งสิ่งของขาวเหลืองเครื่องสำเภาฯ

๑.๒ ชุมชนชาวต่างชาติ

ถึงบ้านญวน ล้วนแต่โรงแลสะพรั่ง
ตรงหน้าโรงโพงพางเขาวางราย

มีห้องซังกุ้งปลาไว้ค้าขาย
พวกหญิงชายพร้อมเพรียงมาเมียงมอง

๑.๓ ประเพณีประจำปี

รับกฐินภิญโญโมทนา

เดือนสิบเอ็ดเสด็จจรุระพระวสา
ชูลีลาลงเรือเหลื่ออาลัย

๒. ตำนานสถานที่

เนื้อหาส่วนใหญ่ของนิราศภูเขาทองมีการพรรณนา ไปถึงสถานที่ต่าง ๆ เมื่อเรือผ่านที่ใดกวีจะพรรณนาถึงสถานที่นั้นตัวอย่างเช่นวัดพระโคนปึกเป็นต้น

ถึงอารามนาม**วัดพระโคนปึก**
เป็นสำคัญป็นแดนในแผ่นดิน

ไม่เห็นหลักลือเล่าว่าเสาศิริน
มิรู้สิ้นสุดชื่อที่ลือชา

๓. ความเชื่อของคนไทย

ถึงบางโพล้พระศรีมหาโพธิ
ขอเดชะ**อานุภาพพระทศพล**

ร่มนิโรธรุกขมูลให้พูนผล
ให้แผ่กิ่งก้านภัยพาลสำราญกาย

๓. ความเชื่อของคนไทย

จันทรคติ หกของ **คุลี** **แหลม**
ใครทำชู้ คู่ท่าน **ครั้น** **บรรลัย**

ตั้ง **ขวาก** **แซม** **เลี่ยม** **แทรก** **แตก** **ไสว**
ก็ต้อง **ไป** **ปีน** **ต้น** **นำ** **ขน** **พอง**

ลงมือทำ จดจำได้

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำใบงานเรื่อง
“สรุปเนื้อหาและคุณค่าของนิราศภูเขาทอง”
จากนั้นส่งตัวแทนออกมานำเสนอความรู้หน้าชั้นเรียน

ใบงานเรื่อง “สรุปเนื้อหาและ คุณค่าของนิราศภูเขาทอง”

ใบงานที่ ๒ เรื่อง “แผนภาพความคิด สรุปเนื้อหาและคุณค่าของนิราศภูเขาทอง”
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง สรรสร้างนิราศภูเขาทอง (๒)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ใบงานที่ ๒ เรื่อง “แผนภาพความคิด สรุปเนื้อหาและคุณค่าของนิราศภูเขาทอง”
คำชี้แจง ให้นักเรียนจัดทำแผนภาพความคิดสรุปเนื้อหา และคุณค่าด้านสังคม และด้านวรรณศิลป์ของนิราศภูเขา
ทอง
การเตรียมการ

.....
.....
.....
.....

แผนภาพความคิด

ชวนคิดช่วงท้าย

๑. เนื้อหาของนิราศที่นำมาให้ศึกษากล่าวถึงอะไรบ้าง

๒. คุณค่าของนิราศที่นำมาศึกษาปรากฏในประเด็นใดบ้าง

คำไหนใช้ถูก

ช็อกโกแลต

ช็อกโกแลต

ช็อกโกแลต

แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/> พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

บทเรียนครึ่งต่อไป

สรรสร้างนิราศภูเขาทอง (๓)

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1